

Ahmet Hilmi (Kalaç) Bey (1888-1966)

Ahmet Hilmi Bey, 1888 yılında Kayseri’de Halaçoğlu Mahallesinde doğmuştur. Babası Düyûn-ı Umumiye Müdürlerinden Halaçoğlu Mehmet Faik Bey, annesi Ayşe Hanım’dır. İlk ve orta öğrenimini Kayseri’de, sonrasında İstanbul Lisesinde öğrenimini tamamlamıştır. 1906 yılında Yüksek Öğretmen Okulu’nun Fen kolunu kazanmıştır. Buradaki eğitimini tamamladıktan sonra Mekteb-i Mülkiye-i Şahane sınavını kazanarak, 1910 yılında Mülkiyeyi tamamlamıştır.

20 Mart 1910’da Kayseri Lisesinde Tarih ve Coğrafya Öğretmenliğine başlamıştır. Eylül 1910’da Liva Maiyet Memurluğuna tayin edilmiştir. Bu dönemde “Kayseri’yi Bilmek İster misiniz Yahut Kayseri’nin Mevki-i İktisadi” isimli kitabı Erciyes Matbaası’nda basılmıştır. Bu kitap 2007 yılında “Kayseri’nin Ekonomik Durumu” adıyla yeniden basılmıştır. Kitabı yazma amacını, bulunduğu çevreyi iyi tanıyarak bu sayede eksikliklerini gidermek daha başarılı çalışmalara imza atabilmek şeklinde özetlemiştir. İlk sayısı 29 Ağustos 1910’da çıkan, sorumlu yönetmeni Yunus Bekir Bey olan Erciyes Gazetesinin başyazarı olmuştur. Ahmet Hilmi (Kalaç) Bey iki kez evlenmiş, ilk eşi Feride Hanım’dan, bir kızı, ikinci eşi Ayşe Faika Hanım’dan üç kızı, iki erkek çocuğu olmuştur.

Kayseri ‘de iki dönem mutasarrıflık görevinde bulunan, Ahmet Hilmi Bey’in sosyal ve siyasal hayatında önemli bir yeri olan, yakın arkadaşı Mutasarrıf Ahmet Muammer Bey’le birlikte şehrin imar işleriyle ilgilenmişler, şehri dolaşarak tetkik etmişlerdir. Kayseri Ticaret ve Sanayi Odasının faaliyete geçirilmesi, Gültepe Parkı’nın yapımı, Talas yolunun ağaçlandırılması, bugünkü Sivas ve İstanbul (Osman Kavuncu) caddelerinin genişçe açılması, değişik yerlerdeki mezarlıkların kaldırılması Ahmet Muammer Bey’in hizmetleri arasındadır.

Ahmet Muammer Bey’in Adana Valiliğine atanması üzerine, Muammer Bey Adana’ya giderken Ahmet Hilmi Bey’i de maiyet memuru olarak oraya götürmek istemiş, Kalaç da bunu memnuniyetle kabul etmiştir. Ekim 1911’de Adana Maiyet Memurluğu’na nakledilmiştir. Bu görevinde İslâhiye yakınlarındaki Sakçağöz’de bir İngiliz Profesörün yönettiği kazılarda Hükümet Komiseri olarak bulunmuş, Bağçe, Bor, Bozkır ilçelerinde ve kısa bir süre sonra da Sivas-Kangal İlçesinde Kaymakam Vekilliği yapmıştır. 2 Aralık 1913’te Suşehri Kaymakamlığına atanmıştır. Ahmet Muammer Bey 18 Ekim 1914 tarihinde kaleme aldığı günlüğünde Ahmet Hilmi Bey’den, *“Suşehri’nde kaldım. Kaymakam Ahmet Hilmi (Kalaç), iyi çalışıyor, tahmin ettiğim gibi, mükemmel bir idare memuru çıktı. Muntazam bir mektebe başlanmış, bir numune bahçesi yapmış, iyi bir idare tesis etmiş, burada pamuk yetişebilecek. Bunlara biraz tohum... Suşehri’nde bir de Kütüphane yapıyorlar, bin kuruş tahsisat gönderilecek.”* şeklinde söz etmiştir.

Bu dönemde Ermenilerin çıkardığı birçok sorunla uğraşmış, büyük yararlar sağlamıştır. Suşehri’nde Hükümet Konağının temelini atmış, okullar yaptırmak, izci birlikleri kurmak gibi işlere yoğun emek harcamıştır. Kalaç, iki ay kaymakamlık

yaptıktan sonra, Karahisar Mutasarrıfının rahatsızlanması üzerine Karahisar Mutasarrıflığına vekâleten atanmıştır. Burada da Ermenilerin gizli faaliyetleri ile uğraşmaya devam etmiştir. 6 Nisan 1914'te Karahisar Mutasarrıfının görevine başlaması üzerine Suşehri'ne geri dönmüştür. 1915 yılı Aralık ayında Sivas Mektupçusu olmuştur.

Ayrıca Hat ve Menzil Kumandanlığı görevini yürütmüştür. Ağustos 1915 de aşırı mesai yüzünden hastalanan ve kendisine sürmenaj (zihin yorgunluğu) teşhisi konan Ahmet Hilmi Bey, 12 Ağustos 1916'da Avusturya'ya gönderilerek Viyana'da tedavi görmüş, Ekim'de yurda dönmüştür. Haziran 1917'de Karaman Kaymakamlığına tayin edilmiştir. İlçenin içme suyundan kaynaklanan problemlerine çözüm üretebilmek ve araştırmalar yapmak için Ağustos 1918'de Almanya'ya gitmiş, Eylül sonunda görevine dönmüştür. Mondros Mütarekesi sonrası, 30 Ocak 1919'da İstanbul Hükümeti tarafından görevinden alınmış, mart ayında Kayseri'ye dönerek Erciyes Gazetesini yeniden çıkartmaya başlamış ve Millî Mücadeleyi desteklemiştir.

Sivas Kongresi'ne Kayseri'den İmamzâde Ömer Bey, Kâtipzâde Nuh Naci Bey ve Ahmet Hilmi Bey delege olarak seçilmişler, kongreye birkaç gün gecikme ile ulaşabilmişlerdir. Mustafa Kemal Paşa delegelerin gecikme sebebinin öğrenmek istemiş, Ahmet Hilmi Bey; *"Kayserililerin mühim bir meselede karar verirken, her şeyi hesaplayarak, harekete geçmek karakterinde olduklarını"* ifade etmiş, *"Bundan böyle Kayseri, sizin safınızda ve emrinizde vatanî vazifesini yapar"* şeklinde Kayserililerin Millî Mücadele'yi desteklediklerini ifade etmiştir.

Sivas Kongresi sonrası Mustafa Kemal Paşa ve heyet üyeleri, Ankara'ya gitmek üzere Sivas'tan ayrılmış ve 19 Aralık 1919 Cuma günü Kayseri'ye ulaşmışlardır. Ahmet Hilmi Kalaç, Mustafa Kemal Paşa'nın Kayseri'yi ilk ziyaretini ve karşılama törenini; *"Atatürk'ün geleceğinden haberdar olan hemşehriler büyüklü küçüklü yollara döküldüler. Atlılar milli kıyafetleriyle kilometrelerce mesafeden karşılamaya çıktılar. Arabalarla Kumarlı ve Kayırhanı'na kadar gidildi. Havanın serinliğine ve ortalığın karlı olmasına rağmen milli bir kahramana layık olan istikbal merasiminde kusur edilmedi."* şeklindeki ifadelerle ortaya koymuştur.

Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekiler önce Belediye'ye geçerek, orada halkın tebriklerini ve dileklerini kabul etmişlerdir. Mustafa Kemal Paşa İmamzâde Raşit Ağa'nın evinde misafir edilmiş, sonraları, Raşit Ağa'nın bu konağı varisleri Mehmet Selçuk ve Asaf Mehmetbeyoğlu kardeşlerden sembolik bir fiyata satın alınarak, Atatürk Evine dönüştürülmüştür.

İstanbul Meclis-i Mebûsanı için 1920 başlarında yapılan seçimlerde Milletvekili seçilen Ahmet Remzi Efendinin çekilmesi üzerine, Milletvekilliğine seçilmiştir. 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgali ve Meclisin feshi üzerine Ankara'ya giderek, 31 Temmuz 1920'de Kayseri Milletvekili olarak meclise dahil olmuştur. Birinci Meclis'te çeşitli komisyonlarda ve kurullarda görev almış, 29 kez konuşma yapmış, 3 soru önergesi vermiştir. Şer'îye-Evkâf ve Layiha Encümenleri Reisi, Dahiliye Encümeni Mazbata Muharrirliği yapmıştır. Meclis oturumları sırasında, meclise çeşitli sorular, önergeler ve teklifler vermiş, gündem hakkında konuşmalar yapmıştır. Ayrıca Cumhuriyet Halk Partisi Grup İdare Üyeliği, parti müfettişliği gibi hizmetlerde bulunmuştur. 1934 yılında Soyadı Kanunu yürürlüğe girdikten sonra, Halaçlar (Kalaçlar) bir Türk boyunun adı olduğundan, buradan hareketle Kalaç soyadını almıştır. Ayrıca siyasi çalışmalarda bulunurken, 1938 yılında çıkmaya başlayan Erciyes Kayseri Halkevi Dergisi için makaleler kaleme almış, fikir ve düşüncelerini ortaya koymuş, yayın hayatıyla da uğraşmıştır.

1920'de başlayan Kayseri Milletvekilliği, 26 yıl sürmüş, 1946'da emekli olarak siyasi hayatını noktalamıştır. 1920-1946 yılları arasında gerçekleştirdiği milletvekilliği görevi ile Kayseri'de en uzun süre milletvekilliği yapan ve bu

unvana sahip olan kişi olmuştur.. 1957 yılında özel olarak Avrupa'ya gitmiş, bu ziyaretindeki izlenimlerinin bir kısmı Havadis Gazetesinde yayınlanmıştır. Kendi Kitabım adlı eseri 1960 yılında yayınlanmış, bu eserinde, 1920 yılına kadar geçen süre zarfında yaşadıklarını anlatmıştır. Hatıralarının bir kısmı "Birinci Devre Hatıralar" başlığı ile Ulus Gazetesinde 20 Nisan 1970 tarihinden itibaren yayınlanmıştır. Emekli olduktan sonra yaşamını Ankara'da devam ettirmiş, 19 Haziran 1966'da kalp yetmezliğinden vefat etmiştir. Cebeci Asrđ Mezarlığında toprağa verilmiştir.

Neslihan ALTUNCUOĐLU

KAYNAKÇA

AĐAZADE, Kemalettin Kara Mehmet, **Erciyes Kayseri'si ve Tarihine Bir Bakıř**, Yeni Matbaa, Kayseri 1934.

AKTAN, Ali Aktan- zen Tok, **Kayseri'nin 1910'lu Yıllarda Yayınlanan İlk Gazetesi Erciyes**, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2009.

ALTUNCUOĐLU, Neslihan, "Atatürk'n Kayseri'ye Geleřleri ve Vefatıyla İlgili Haberlerin Kayseri'deki Yankıları", **Bal-Tam Türklük Bilgisi**, S.20, Prizren 2014, s. 263-279.

ALTUNCUOĐLU, Neslihan, **Modern Kayseri'nin Mimarlarından Vali Ahmet Muammer Bey**, Kayseri Valiliđi Yayınları, Kayseri 2009.

BAYKAL, Bekir Sıtkı, **Heyet-i Temsiliye Kararları**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2020.

ELEBĐ, mer, **Atatürk Kayseri'de**, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1973.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi MillĐ Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919- 1923**, Cilt: III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

DOKUYAN, Sabit, "I. Büyük Millet Meclisi'nde Kayseri Mebusları ve MillĐ Mücadeledeki Etkinlikleri", **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 30, s. 327-349.

ECER, Ahmet Vehbi, "MillĐ Mücadele'de Kayseri", **Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Tebliđleri**, Kayseri Belediye ve zel İdare Birliđi Yayınları, Kayseri 1987.

ERKĐLETLĐOĐLU, Halit, **Geniř Kayseri Tarihi**, Can Matbaası, Kayseri 2006.

EZHERLĐ, İhsan, **Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920- 1992) ve Osmanlı Meclisi Mebusanı (1877- 1920)**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 1986.

GÜNDOĐDU, Cihangir, **İlk Meclis Anketi Birinci Dönem TBMM yelerinin Gelecekte Bekledikleri**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu. Nisan 2004.

GÜNER, Zekai, Orhan Karabař, **MillĐ Mücadele Dönemi Beyannameleri ve Basını**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1990.

KALAÇ, Ahmet Hilmi, **Kayserinin Ekonomik Durumu**, Mazaka Yayıncılık, Kayseri 2007.

KALAÇ, Ahmet Hilmi, **Kendi Kitabım**, Yeni Matbaa, Kayseri 1960.

KANSU, Mazhar Müfit, **Erzurum'dan ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara

1997.

KARS, Zübeyr, **Millî Mücadele'de Kayseri**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1999.

Kayseri Ansiklopedisi, "Ahmet Hilmi Kalaç", Cilt: 3, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2013.

KİLCİ, Ahmet Nedim, **Ahmet Hilmi Kalaç**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2005.

Kuruluş Safhasında Belgelerle Türkiye Büyük Millet Meclisi, TBMM Basımevi, Ocak 2021.

ÖNDER, Ali Rıza, **Kayseri Basın Tarihi (1910-1960)**, Kayseri Ticaret Odası Yayını, Kayseri 2010.

ÖZDOĞAN, Kazım, **Kayseri Tarihi Kültür ve Sanat Eserleri**, Erciyes Matbaası, Kayseri 1948.

SUBAŞI, Muhsin İlyas, **Bu Şehrin Hikâyesi**, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri 2003.

TBMM Albümü, Cilt: I, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.

TOSUN, Ramazan, "Millî Mücadele Döneminde Kayseri'de Kurulan Milli Cemiyetler ve Faaliyetleri", **I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (11-12 Nisan 1996)**, Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi, Kayseri 1997.

TURAN, Refik, "İlk Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Girenlerin Özellikleri", **I. Uluslararası Atatürk Sempozyumu (21-23 Eylül 1987)**, Ankara 1994.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, Cilt: III, 18.09.1922, s. 784-798.

28/10/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ahmet-hilmi-kalac-bey-1888-1966/?pdf=7475> adresinden erişilmiştir